

Lägesrapport om marknadsläget i jordbrukssektorn den 30 juni 2023

Jordbruksverket har fått i uppdrag av regeringen att varje månad lämna en lägesrapport över situationen i den svenska jordbrukssektorn.

Sammanfattning

Faktor	Senaste månaden	Senaste året
Världsmarknadspriser jordbruksprodukter	Upp	Ner
Världsmarknadspris för olja	Svag nedgång	Ner
Svensk produktion – animalier	Svagt upp	Oförändrat
Svensk produktion vegetabilier	Risk för betydande minskning	Upp
Svenska produktpriser – vegetabilier	Oförändrat	Ner
Svenska produktpriser animalier	Mjök upp/Kött oförändrat	Upp
Svenska produktionsmedelspriser	Oförändrat	Ner
Lönsamhet	Risk för försämring	Oförändrat
Valutakurs SEK/USD	Oförändrad	Försvagats

Händelserna i Ryssland och Ukraina de senaste dagarna har haft liten påverkan på prisutvecklingen för råvaror. Marknaderna för spannmål med flera grödor påverkas alltmera av att skörden på norra halvklotet är förestående vilket leder till ökat utbud och mer pressade priser.

I Sverige har de senaste månaderna av ihållande torka ersatts av ett något mer omväxlande väder. Det har kommit nederbörd men främst i form av skurar som varit ojämnt fördelade och det krävs betydligt mera regn för att grödorna ska återhämta sig. Långtidsprognosen från SMHI pekar mot en allt ostadigare och svalare väderlek under kommande veckor. Förstaskörden av vall och tillväxten av bete har blivit betydligt lägre än normalt i stora delar landet. Återväxten av vall har också drabbats hårt av torkan och andraskörden har i princip uteblivit. Hittills är det de nordligaste delarna av landet som haft minst negativ påverkan, även om torkproblemen tycks förskjutas norrut. Alla grödor har påverkats negativt och även om det kommer regn i närtid kan skadorna inte repareras fullt ut. Anpassningar har

redan gjorts av jordbrukarna bl.a. genom att skörda spannmål som ensilage och att mera djur än vanligt anmälts till slakt.

För första gången under 2023 höjer Arla producentpriset för mjölk. Højningen uppgår till 5,4 öre/kg för både konventionellt producerad mjölk och ekologisk mjölk. Ett slakteri sänker priset på livkalvar vilket tyder på sämre efterfrågan.

Svag avkastning och höga inköpspriser för produktionsmedel riskerar att leda till svag lönsamhet för jordbrukarna under det kommande året. Produktionsgrenar som är starkt beroende av grovfoder och bete samt där det finns begränsade möjligheter till högre produktpriser är mest utsatta.

Omvärldsfaktorer

Den dramatiska utvecklingen i Ryssland under den senaste veckan har haft liten påverkan på världsmarknadspriserna för olika råvaror. I mitten av juni steg världsmarknadspriserna på spannmål till följd av ökad oro för torka i bl.a. USA och i området runt Östersjön. De senaste dagarna har oron dämpats och istället påverkas marknaderna alltmera av att skörden på norra halvklotet inom kort kommer att ta sin början. Det brukar normalt leda till fallande priser eftersom utbudet ökar.

Redan före händelserna under midsommarhelgen hade tonläget höjts inför nya förhandlingar om det s.k. spannmålsavtalet. Ryssland har uttalat att man inte är intresserade av en förlängning så länge som den ryska exporten av gödning via Svarta havet inte kommer igång. Ukraina har å sin sida i tidigare förhandlingar krävt längre avtalsperioder än de två månader som tillämpats för de senaste avtalsomgångarna. Ukraina har också framfört att man har en beredskap för att avtalet kommer att falla. Ukraina kommer då att erbjuda de företag som exporterar jordbruksprodukter via landets hamnar i Svarta havet ett försäkringsskydd.

Den senaste rapporten från EU:s forskningscentrum JRC från mitten av juni visar att det fortfarande finns goda förutsättningar för en bra skörd under 2023 i stora delar av EU. Det finns dock fortfarande en oro för att torkan i länderna runt Östersjön kommer att ha en negativ inverkan på avkastningen.

Även i övriga delar av världen med mer betydande odling av jordbruksgrödor är väderleksförhållandena till största delen gynnsamma.

Det nederländska mejeriet Friesland Campina behåller mjölkpriset oförändrat på 43,25 euro/100 kg för juli 2023. Mejeriet förutser minskande produktion och svag efterfrågan.

Vädersituationen

Under perioden 1 maj -12 juni 2023 har hela Sverige med undantag för norra Norrland fått mindre än 50 procent av normal nederbörd. Jämfört med 2018 har det fallit mindre nederbörd under 2023. Under 2018 var det däremot högre temperatur än under 2023.

Under den senaste veckan har det kommit en del regn. I delar av landet i form av skurar vilket lett till nederbörden blivit ojämnt fördelad. I södra och sydöstra delarna av landet i form av mer sammanhängande regn och med relativt stora mängder.

Den senaste långtidsprognosen från SMHI visar på en allt mer lågtrycksbetonad väderlek med lågtryck som kommer in över landet från väster. Det innebär att det mesta av nederbörden kommer att hamna i dessa delar av landet. Temperaturen är inledningsvis över den normala men väntas succesivt att falla. I slutet av prognosperioden kan väder åter bli mer högtrycksbetonat.

Även om det kommit nederbörd den senaste veckan är det fortsatt behov av mera regn i hela landet med undantag för det nordligaste delarna.

Produktion, priser och handel i Sverige

Förstaskörden av vall har blivit mindre än normalt i hela landet där skörden slutförts. I de nordligaste länen har problemen med torka varit betydligt mindre än i övriga delar av landet. Förstaskörden pågår ännu i dessa områden men skörden verkar i nuläget bli något mindre än normalt men riklig nederbörd ger goda förutsättningar för god återväxt.

Torka och hög temperatur under juni månad har gjort att andraskörden spolierats i södra och mellersta Sverige. Kommer det nederbörd i närtid finns det förutsättningar att delvis reparera det skördebortfall som redan skett, dock finns det risk för att vallarna försvagats av den ihållande torkan.

Det är även problem med svag tillväxt på betesmarker. Det har inneburit att vinterfoder har fått börja användas redan nu.

För att motverka negativa effekter av torkan har jordbrukare med djurproduktion redan börjat vidta åtgärder så att de resurser som finns utnyttjas maximalt. För att kompensera för lägre vallskörd förekommer det att jordbrukare väljer att skörda spannmål till ensilage och att så en mellangröda som kan användas till foder. Det kan också vara genom att styra det foder som har högst näringsinnehåll till högvakastande och växande djur medan andra kan klara sig på alternativa grovfoder med lägre näringsinnehåll som helsäd, halm och andra restprodukter. Fler jordbrukare prissäkrar också foder ett år framåt och planeringen av slakt har ökat

för att förebygga slaktköer. Fler söker också möjlighet till bevattning och ser även över alternativa strömedel till strö som torv och spån.

Uppgifter över seminering av mjölkkor visar på färre antal under inledningen av 2023 jämfört med samma period förra året. Under perioden januari-april 2023 har semineringarna minskat med drygt två procent jämfört med samma period förra året.

Jordbruksverkets statistik över produktionens utveckling för april 2023 visar att mjölkproduktionen ökade med 3 procent jämfört med mars 2022. Produktionen av ekologisk mjölk minskade med 18 procent. Andelen ekologisk mjölk var 13,5 procent av total mjölkproduktion i mars 2023, för ett år sedan var motsvarande andel 17 procent.

Slakten av nötkreatur ökade med en procent i april 2023 jämfört med samma månad 2022. Slakten av grisar minskade med åtta procent i mars 2023 jämfört med mars 2022.

Priserna på kött har varit oförändrade under de senaste veckorna. Ett av de ledande slakterierna sänker priset på livkalv med 1,00 kr/kg för kommande vecka, det tyder på sviktande efterfrågan.

Arlas a-contopris för mjölk är för juli 2023 är 428,7 öre/kg för konventionellt producerad mjölk och 485,2 öre/kg för ekologisk mjölk. Det är första gången under 2023 som Arla höjer priset, prisökningen är 5,4 öre/kg för både konventionellt producerad mjölk och ekologisk mjölk. Orsaken till höjt pris är valutakurseffekter.

Övriga växtodlingsgrödor har också påverkats negativt av ihållande torka och hög temperatur. Årets skörd av spannmål, oljeväxter och proteingrödor kommer att bli mindre än normalt. Hur skördebortfallet kommer bli är fortfarande osäkert. Kommer det nederbörd i närtid kan en del av tidigare skador repareras. Majs är förhållandevis motståndskraftig mot torka och med det regn som kommit kan avkastningen bli förhållandevis bra. Det är vanligare med bevattning av potatis och trädgårdsväxter vilket kan göra att skördeförlusterna blir mindre. Sockerbetor växer förhållandevis sent under odlingssäsongen och vid nederbörd finns förutsättningar för återhämtning.

Den generella bilden är att det torra vädret tydligt har påverkat produktionen av trädgårdsprodukter men att årets torka inte är i paritet med torkåret 2018. Försommaren har varit mycket arbetsintensiv på grund av att mycket bevattning krävts. Dock har temperaturen inte varit riktigt hög (läs brännande) vilket gör att man inte fått skador och allmän kvalitetsminskning av produkterna.

Produktionsplaneringen påverkas genom att produkter mognar fram snabbare än planerat vilket gör att det nu finns gott om produkter på marknaden varvid priserna sjunker. Detta kan också påverka företagens planering för arbetskraft eftersom

plockningssäsongen kan förkortas (för t.ex. jordgubbar) eller komma igång tidigare än beräknat (för t.ex. äpplen). Torkåret 2018 gav detta stora problem för vissa äppelodlare som själva fick plocka äpplen dygnet runt i början av plocksäsongen.

Försäljningen av plantskoleväxter är mycket låg eftersom varken privatpersoner eller offentliga aktörer vågar plantera i det torra vädret.

Hästsektorn är ofta beroende av inköpt grovfoder, i synnerhet hö. Årets svaga skörd kan leda till att hästägare söker möjligheter att importera foder. Import av foder kan innebära ökad risk att det kommer in djursmittor och oönskade växter till landet. Ett annat alternativ kan vara att köpa foder från norra Sverige där tillgången tycks vara bättre. Höga transportkostnader gör dock köp från norra Sverige dyrt.

Produktprisstatistik i Sverige och EU

Jordbruksverkets statistik för avräkningspriser på jordbrukets produkter finns tillgänglig t.o.m. april 2023. Under den senaste tolv månadersperioden har avräkningspriserna varierat kraftigt, men sett till hela perioden är priserna för april 2023 knappt fem procent lägre än i april 2022. Variationerna mellan enskilda produkter är dock mycket stor. Totalt har vegetabilieprodukterna fallit i pris med 20 procent. Animalieprodukterna har stigit i pris med 13 procent under perioden från april 2022 till april 2023.

Under perioden april 2022 – april 2023 steg konsumentpriserna på jordbrukets produkter (KPI-J) med nästan 20 procent. KPI totalt steg under samma period med cirka tio procent.

Priserna på animalieprodukter inom EU ligger kvar på en historiskt sett hög nivå. Under den senaste månaden har priserna för griskött och fjäderfäkött varit stabila. För mjölk, nötkött och ägg har däremot priserna gått ner den senaste månaden.

Produktionsmedelspriser

Efterfrågan på gödning inom EU är säsongsmässigt svag och jordbrukarna köper inte mer än vad som förbrukas på kort sikt. Det finns förväntningar om fortsatt fallande gödningspriser på grund av lägre energipriser. Priserna i Sverige har följt med neråt och inför kommande gödselår är priserna betydligt lägre än under förra året.

Prisnoteringarna för foder till nötkreatur har under juni 2023 vänt uppåt medan priserna för grisfoder legat stilla.

Produktionsmedelsprisstatistik Sverige och EU

Jordbruksverkets statistik för priser på produktionsmedel finns tillgänglig t.o.m. april 2023. Sedan april 2022 har produktionsmedelsprisindex fallit med nästan nio procent. Eftersom prisförändringarna varit mycket stora är jämförelser mellan

enskilda månader svåra att göra. För t.ex. gödning har priset fallit med nästan 60 procent under perioden april 2022 – april 2023. Under samma period har priset för energi fallit med sex procent och för foder med sju procent. Priserna för växtskydd utsäde har däremot stigit med knappt 30 procent.

Lönsamhet

Torkan under försommaren 2023 kommer att leda till skördebortfall. Det leder till ökade kostnader och minskade intäkter för de flesta jordbrukare. I många fall har jordbrukarna köpt in produktionsmedel till höga priser. Dessutom har räntorna höjts kraftigt under det senaste halvåret. Under den senaste veckan har Swedbank höjt räntan på jordbrukskrediter med kort löptid, tre månader, med 0,25 procent till 5,69 procent. Ränthöjningen gjordes innan Riksbankens senaste höjning av styrräntan med 0,25 procentenheter. Lönsamheten under 2023/24 riskerar därför att bli ansträngd. Produktionsgrenar som riskerar att bli särskilt utsatta är de som i hög grad är beroende av grovfoder och bete och där det finns begränsade möjligheter till att kompensera med högre producentpriser. Nötkötts-, mjölk- och fårproduktion är produktionsgrenar som kan få problem med lönsamheten under det kommande året.

I detta ärende har avdelningschefen Olof Johansson beslutat. I den slutliga handläggningen har också verksjuristen Sara Sundelius och Bengt Johnsson deltagit. Mattias Gotting har varit föredragande.

Olof Johansson

Mattias Gotting